

โพรไบโอติก

ในอุตสาหกรรมอาหาร

Probiotics in food industry

กัญญรัตน์ กัญญาคำ (Kanyarat Kanyakam)

ฝ่ายจุลชีววิทยาประยุกต์ (Department of Applied Microbiology)

สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร (Institute of Food Research and Product Development)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (Kasetsart University)

ในยุคปัจจุบันกระแสการดูแลสุขภาพเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจจากทุกเพศทุกวัย การเลือกรับประทานอาหารและเครื่องดื่มต่างๆ นั้น นอกจากจะคำนึงถึงเรื่องรสชาติ ราคา และรูปลักษณ์แล้ว สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญมากคือ ผลต่อสุขภาพหลังจากการรับประทานเข้าไปทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นในช่วงที่เรียกว่ายุคแห่งการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพนี้ ผู้ประกอบการควรที่จะสร้างศักยภาพในการแข่งขันด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มลงในผลิตภัณฑ์ของตนเองโดยการต่อยอดแนวความคิดไปสู่การวิเคราะห์หาสิ่งที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุด ผลิตภัณฑ์อาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับคนที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์อาหารโพรไบโอติกเป็นอาหารที่มีจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยบทบาทของจุลินทรีย์นี้มีผลต่อความสมดุลของจุลินทรีย์ชนิดต่างๆ ในลำไส้ของมนุษย์และสัตว์ (Fuller, 1989) ทนต่อน้ำย่อยจากลำไส้เล็กและน้ำดีจากกระเพาะอาหาร สามารถมีชีวิตอยู่ในทางเดินอาหารได้ มีความสามารถในการผลิตสารต้านการเจริญของเชื้อจุลินทรีย์ชนิดอื่น (antimicrobial substances)

โดยเฉพาะจุลินทรีย์ที่ก่อโรค (pathogen) นอกจากนี้การบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีโพรไบโอติกยังช่วยยับยั้งปฏิกิริยาการเกิดสารพิษหรือสารก่อมะเร็ง ช่วยสร้างและสังเคราะห์วิตามินที่มีความจำเป็น ช่วยกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกัน และลดอาการแพ้ ลดระดับคอเลสเตอรอลในเลือด ปรับปรุงการบีบตัวของลำไส้ใหญ่ อุตสาหกรรมธุรกิจจุลินทรีย์โพรไบโอติกเริ่มต้นจากยุโรป จากนั้นค่อยขยายเข้าสู่ตลาดนานาชาติ ในช่วงหลายปี

ที่ผ่านมามูลค่าการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์อาหารและอาหารเสริมที่มีส่วนผสมของโพรไบโอติกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเครื่องดื่มโพรไบโอติก โยเกิร์ต และอาหารเสริมจะเป็นแหล่งที่มาหลักของรายได้ ส่วนน้ำผลไม้ต่างๆ และสินค้าอื่นๆ ครองสัดส่วนตลาดไม่มาก ปัจจุบันมีผู้ผลิตรายใหญ่ในตลาดโพรไบโอติกโลกหลายบริษัท เช่น บริษัท Chr. Hansen, Danisco, Nestle, Yakult และกลุ่ม Danone เป็นต้น

ประวัติและนิยามของโพรไบโอติก

โพรไบโอติก (probiotic) มาจากภาษากรีกของคำว่า “โพร” (pro) และ “ไบโอทอส” (biotos) ซึ่งหมายถึง “สำหรับชีวิต” (for life) หรือ “ส่งเสริมชีวิต” แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ของจุลินทรีย์โพรไบโอติก เริ่มต้นจากนักวิทยาศาสตร์ชาวรัสเซียชื่อ Elie Metchnikoff เมื่อปี ค.ศ. 1908 นั้น Dr. Metchnikoff ได้สังเกตว่าประชากรชาวบัลแกเรียเป็นกลุ่มคนที่มีอายุยืน โดยประชากรส่วนมากมีอายุโดยเฉลี่ยมากกว่า 100 ปี ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงพฤติกรรมการบริโภคของชาวบัลแกเรียพบว่า ชาวบัลแกเรียรับประทานอาหารจำพวกนมหมักเป็นประจำทุกวัน ซึ่งปัจจุบันเรารู้จักกันดีในนามโยเกิร์ตและนมเปรี้ยว ดังนั้นจึงได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่า การที่ชาวบัลแกเรียบริโภคนมหมักในปริมาณมากเป็นประจำจึงน่าจะเป็นสาเหตุที่ทำให้มีอายุยืนได้ในอาหารจำพวกนมหมักนั้นมีกลุ่มแบคทีเรียกรดแลคติก (lactic acid bacteria, LAB) ซึ่งสามารถเปลี่ยนน้ำตาลแลคโตสในนมให้เป็นกรดแลคติกได้ และยังอาจยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ชนิดที่ไม่ดีหรือชนิดที่ก่อโรคในระบบทางเดินอาหาร ช่วยป้องกันการรุกรานของจุลินทรีย์ก่อโรค และยังคงลดความเป็นพิษของสารที่เกิดจากการย่อยอาหารประเภทโปรตีนโดยแบคทีเรียชนิดที่ย่อยโปรตีนได้อีกทางหนึ่ง

โพรไบโอติกถูกนำมาใช้เพื่อการดูแลสุขภาพของสัตว์และมนุษย์ ซึ่ง FAO และ WHO ได้ให้คำจำกัดความของโพรไบโอติกไว้ว่า “เป็นจุลินทรีย์มีชีวิตซึ่งถ้ามีจำนวนมากพอจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สุขภาพได้” และตามนิยามโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ของประเทศไทย โพรไบโอติกหมายถึง “จุลินทรีย์ที่มีชีวิตซึ่งเมื่อร่างกายได้รับในปริมาณที่เพียงพอจะทำให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์ด้านสุขภาพ” จุลินทรีย์กลุ่มนี้ใช้กันทั่วโลกในด้านการดูแลสุขภาพและบำบัดโรคบางชนิด ในประเทศไทยโพรไบโอติกถูกนำมาใช้ทางด้านปศุสัตว์มาเป็นเวลานาน แต่สำหรับการนำมาใช้กับมนุษย์นั้นเพิ่งเป็นที่นิยมในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการอีกทั้งคนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโพรไบโอติกและแนวทางการดูแลสุขภาพควบคู่กับการใช้โพรไบโอติกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับในต่างประเทศแล้วอาหารโพรไบโอติกได้รับความนิยมสูงอีกทั้งมีรายงานถึงการศึกษาวิจัยโพรไบโอติกอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ดังนั้นผลิตภัณฑ์โพรไบโอติกของ

ต่างประเทศจะมีความน่าเชื่อถือและมีความหลากหลาย ทั้งเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ผลิตภัณฑ์เวชสำอาง และ ผลิตภัณฑ์ยา ซึ่งได้มีการนำเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยอย่างแพร่หลายอีกด้วย

กลุ่มจุลินทรีย์โปรไบโอติก

จุลินทรีย์ที่มีบทบาทในการผลิตผลิตภัณฑ์โปรไบโอติกแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ *Lactobacillus* sp. *Bifidobacterium* sp. และอื่นๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จุลินทรีย์โปรไบโอติก

Lactobacillus species	Bifidobacterium species	Others
<i>L. acidophilus</i>	<i>B. adolescentis</i>	<i>Bacillus cereus</i>
<i>L. amylovorus</i>	<i>B. anonalis</i>	<i>Clostridium botryticum</i>
<i>L. brevis</i>	<i>B. breve</i>	<i>Enterococcus faecalis</i>
<i>L. casei</i>	<i>B. bifidum</i>	<i>Enterococcus faecium</i>
<i>L. casei</i> ssp. <i>rhamnosus</i>	<i>B. infantis</i>	<i>Escherichia coli</i>
<i>L. crispatus</i>	<i>B. lactis</i>	<i>Lactococcus lactis</i> ssp. <i>cremoriss</i>
<i>L. delbrueckii</i> ssp. <i>bulgaricus</i>	<i>B. longum</i>	<i>Lactococcus lactis</i> ssp. <i>lactis</i>
<i>L. fermentum</i>		<i>Leuconostoc mesenteroides</i> ssp. <i>dextranicum</i>
<i>L. gasseri</i>		<i>Pediococcus acidilactis</i>
<i>L. helveticus</i>		<i>Propionibacterium freudenrecchii</i>
<i>L. johnsonii</i>		<i>Saccharomyces boulardii</i>
<i>L. lactis</i>		<i>Streptococcus salvarius</i> ssp. <i>thermophilus</i>
<i>L. paracasei</i>		
<i>L. plantarum</i>		
<i>L. reuteri</i>		

ที่มา : Prado et al. (2008)

Lactobacillus sp. เป็นแบคทีเรียแกรมบวก ไม่เคลื่อนที่ ไม่สร้างสปอร์ มีรูปร่างเป็นท่อน หรือกลม กระจายเป็นเซลล์เดี่ยวหรือต่อกันเป็นเส้นสาย สามารถเปลี่ยนน้ำตาลกลูโคสให้เป็นกรดได้สูง และนำมาใช้ประโยชน์ในการหมักอาหารบางชนิด เช่น โยเกิร์ต เนย เป็นต้น พบทั่วไปในสิ่งแวดล้อม และในระบบทางเดินอาหาร และ *Bifidobacterium* sp. เป็นแบคทีเรียแกรมบวก รูปร่างท่อน เจริญในสภาพไร้ออกซิเจน ไม่เคลื่อนที่ ไม่สร้างสปอร์ มีอยู่หลายสายพันธุ์ ที่นำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตนมหมัก ได้แก่ *B. bifidum*, *B. longum*, *B. infantis* และ *B. breve* สายพันธุ์ที่พบมากที่สุดในร่างกาย คือ *B. infantis* และพบมากในทารกที่ดื่มนมแม่มากกว่า ดื่มนมขวด

ผลิตภัณฑ์โปรไบโอติก

ในปัจจุบันคนเราหันมาใส่ใจในเรื่องสุขภาพกันมากขึ้น การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์จึงเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมอย่างมาก มนุษย์เรามีการนำเอาจุลินทรีย์โปรไบโอติกมาใช้ในอาหารมาเป็นเวลากว่าหลายร้อยปีแล้วก่อนที่จะรู้จักคุณประโยชน์ของโปรไบโอติกอย่างกว้างขวางเสียอีก พบได้ในหลายๆ ประเทศทั่วโลก อาหารที่มีส่วนประกอบของโปรไบโอติกที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ ผลิตภัณฑ์กลุ่มนมหมัก (fermented milk) ได้แก่ นมเปรี้ยว โยเกิร์ต คีเฟอร์ คูมิส ส่วนกลุ่มผลิตภัณฑ์จากแบคทีเรียกรดแลคติก (lactic acid bacteria product) ที่เป็นการหมักจุลินทรีย์กับวัตถุดิบอื่นๆ ที่ไม่ใช่ไขมันวัว ได้แก่ การหมักในผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และธัญพืชต่างๆ เช่น ซาวเคราท์ซึ่งเป็นกะหล่ำปลีหมักของเยอรมนี นัตโด มิโซะถั่วเหลืองหมักในประเทศญี่ปุ่น เทมเป้ในประเทศอินโดนีเซีย กิมจิในประเทศเกาหลี ประเทศไทยของเราก็มีแหล่งอาหารของจุลินทรีย์โปรไบโอติกหลากหลายชนิดเช่นกัน เช่น ผักดองพื้นบ้านของไทย ข้าวหมาก แหนม ปลาซึ่ม ปลาร้า เป็นต้น และกลุ่มเครื่องดื่มกรด (lactic drink) เช่น น้ำผลไม้ผสมกรดแลคติก น้ำผสมนมเปรี้ยวเจือจาง โดยมีวิธีการผลิตคือ มีการเติมสารละลายน้ำตาลและกลีเซอรอลลงในนมที่ผ่านกระบวนการหมักกับจุลินทรีย์

โยเกิร์ตเป็นผลิตภัณฑ์นมเปรี้ยวชนิดหนึ่ง มีลักษณะกึ่งแข็งกึ่งเหลว (semi-solid) ได้จากการหมักนมสด นมพร่องไขมัน หรือนมเค็มรูปจากนมผง ที่มีปริมาณไขมันร้อยละ 0-3.5 ด้วยแบคทีเรียกรดแลคติก (lactic acid bacteria) ที่นิยมใช้เป็นเชื้อในการผลิตโยเกิร์ต เป็นเชื้อจุลินทรีย์ที่มีความสามารถในการเปลี่ยนน้ำตาลแลคโตสในนมให้เป็นกรดแลคติก โดยทั่วไปใช้แบคทีเรียผสมระหว่าง *Streptococcus thermophilus* และ *Lactobacillus bulgaricus* ในอัตราส่วนเท่ากับ 1:1 หรือ 2:3 ซึ่งเจริญได้ดีที่อุณหภูมิ 40-45 °C แบคทีเรียทั้งสองชนิดนี้จะมีปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันในลักษณะร่วมมือกันสร้างกรดและสารให้กลิ่นรสซึ่งเป็นกลิ่นเฉพาะของตัวโยเกิร์ตและยังมีคุณค่าทางอาหารสูงช่วยระบบย่อยอาหารของร่างกาย โยเกิร์ตที่ได้ยังคงมีแบคทีเรียกรดแลคติกที่มีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตามอัตราส่วนของเชื้อที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะของโยเกิร์ตที่ต้องการด้วย หากใช้ *L. bulgaricus* มากเกินไปจะให้กลิ่นรสที่รุนแรงไม่เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค และในปัจจุบันยังมีการนิยมนำจุลินทรีย์กลุ่มโปรไบโอติกมาเป็นเชื้อในการผลิตโยเกิร์ตอีกด้วย จุลินทรีย์ที่มีลักษณะเป็นโปรไบโอติกมีหลายชนิด แบคทีเรียกลุ่ม Bifidobacteria เช่น *B. bifidum* *B. lactis* *B. subtilis* และ *B. longum* แบคทีเรียกลุ่ม *Lactobacilli* เช่น *L. acidophilus* *L. casei* *L. johnsonii* *L. rhamnosus* และ *L. paracasei* เป็นต้น และเชื้อจุลินทรีย์อื่นๆ เช่น ยีสต์ *Saccharomyces boulardii* (Shah, 2001) นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์นมหมักที่เรียกว่าคีเฟอร์เป็นการหมักที่ทำให้เกิดกรดก๊าซ และแอลกอฮอล์ขึ้นเล็กน้อย ในการหมักแบบนี้จะประกอบด้วยเชื้อแบคทีเรียกรดแลคติกและยีสต์ ที่ยึดเกาะเป็นเมือกเหนียว การอยู่รวมตัวกัน

ของกลีเซอรอลคีเฟอร์เป็นแบบ symbiotic ทำให้ได้สารที่มีกลิ่นหอมและกลิ่นรสเฉพาะตัวของคีเฟอร์

การทำผักดองเป็นการทำให้ผักสามารถเก็บไว้บริโภคได้นาน และยังรวมไปถึงการนำผลไม้มาดองด้วย ซึ่งในการดองส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมของแบคทีเรียกรดแลคติก ผักที่นิยมนำมาดองส่วนมากจะเป็นกะหล่ำปลี ผักกาดหอม แตงกวา หน่อไม้ กระเทียม เป็นต้น ส่วนผลไม้ที่นิยมใช้ในการดอง ได้แก่ มะขาม มะม่วง เป็นต้น ปัจจุบันการดองเป็นอุตสาหกรรมการค้าที่แพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลิตภัณฑ์ประเภทเนื้อสัตว์หมักด้วยแบคทีเรียกรดแลคติก เช่น แหนม ไส้กรอก ปลาร้า ปลาซึ่ม ในระหว่างกระบวนการหมักมีการผลิตกรดแลคติกเกิดขึ้นทำให้ค่า pH ลดลง ส่งผลให้การเจริญเติบโตของจุลินทรีย์อื่นๆ ที่ปนเปื้อนรวมถึงจุลินทรีย์ก่อโรคลดลงด้วย ซึ่งผลจากการยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์นี้จะทำให้อาหารมีความปลอดภัยต่อการบริโภคและเก็บไว้ได้นานขึ้น แบคทีเรียกรดแลคติกที่เกี่ยวข้องกับการหมักโดยทั่วไป ส่วนมากพบแบคทีเรียกลุ่ม *Lactobacillus* sp. ซึ่งถูกใช้เป็นเชื้อทางการค้าของผลิตภัณฑ์เนื้อหมักในปัจจุบัน

เพื่อความปลอดภัยและประโยชน์สำหรับผู้บริโภค จึงมีหน่วยงานของรัฐบาล คือ สำนักคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข ได้ออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 346 พ.ศ. 2554 และ 2555

เรื่อง การใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติกในอาหาร ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติกให้เป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสมและปลอดภัยต่อการบริโภค ซึ่งระบุไว้ว่า “อาหารที่มีการใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติก ต้องได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และต้องใช้จุลินทรีย์ตามที่กำหนดไว้ในบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้ (ขณะนี้จุลินทรีย์อยู่ในประกาศ 23 ชนิด) และมีปริมาณจุลินทรีย์โปรไบโอติกที่ยังมีชีวิตอยู่ คงเหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 10^6 CFU ต่ออาหาร 1 กรัม ตลอดอายุการเก็บรักษาของอาหารนั้น ในกรณีที่มีการใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติกมากกว่าหนึ่งชนิด ปริมาณจุลินทรีย์โปรไบโอติกที่ยังมีชีวิตอยู่ของแต่ละชนิด ต้องคงเหลืออยู่ไม่น้อยกว่า 10^6 CFU ต่ออาหาร 1 กรัม ตลอดอายุการเก็บรักษาของอาหารนั้นด้วย”

ข้อควรพิจารณาในการเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์โปรไบโอติก

ในการผลิตผลิตภัณฑ์โปรไบโอติก เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะดีทางกายภาพและทางประสาทสัมผัส และมีปริมาณเชื้อโปรไบโอติกที่มีชีวิตอยู่ในผลิตภัณฑ์ในปริมาณที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นในการผลิตจึงมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความปลอดภัยของสายพันธุ์ที่เลือกใช้ ปริมาณเชื้อเริ่มต้นที่เติมลงไป สภาพที่ใช้ในการบ่ม ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างชนิดของเชื้อในกรณีการใช้เชื้อผสม รวมถึงการเลือรอดชีวิตในผลิตภัณฑ์ในช่วงระหว่างการเก็บรักษา และผลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพในแง่ของการเป็นผลิตภัณฑ์โปรไบโอติก ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตผลิตภัณฑ์โปรไบโอติกในซูเปอร์มาร์เก็ตหรือในท้องตลาดมีผลิตภัณฑ์โปรไบโอติกหลายยี่ห้อจนบางครั้งผู้บริโภคไม่แน่ใจว่าควรเลือกชนิดใดดี ดังนั้นจึงขอแนะนำการเลือกซื้ออาหารโปรไบโอติก ดังนี้

1. จุลินทรีย์โปรไบโอติกมีชีวิตสั้น จึงควรเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตใหม่ ๆ และเก็บโดยการแช่เย็น เพราะผลของอุณหภูมิและระยะเวลาการเก็บรักษามีผลต่อคุณภาพและจำนวนของจุลินทรีย์
2. นมเปรี้ยวแบบยูเอชที (UHT) จะมีจุลินทรีย์โปรไบโอติกที่มีชีวิตน้อยมาก เพราะถูกทำลายด้วยความร้อนที่สูงในกระบวนการผลิต แต่ยังคงเหลือผลิตภัณฑ์อื่นที่มาจากเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ดังกล่าว และมีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น กรดอินทรีย์ ฯลฯ
3. ผู้ซื้อควรอ่านฉลากโภชนาการก่อนซื้อ หากเป็นผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ตามประกาศของคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) พ.ศ. 2554 สิ่งที่ต้องสังเกตบนฉลาก คือ สกุล (Genus) ชนิด (Species) สายพันธุ์ (Strain) ของจุลินทรีย์โปรไบโอติกที่เป็นส่วนผสมซึ่งต้องผ่านการพิสูจน์ผลการประเมินความปลอดภัยและคุณสมบัติการเป็นจุลินทรีย์โปรไบโอติกตามประกาศ มีปริมาณจุลินทรีย์โปรไบโอติกที่ยังมีชีวิตอยู่ (ไม่น้อยกว่า 10^6 CFU ต่ออาหาร 1 กรัม) และช่วงระยะเวลาที่แนะนำให้บริโภค ซึ่งให้ผลต่อสุขภาพตามที่กล่าวอ้าง
4. ขอแนะนำในการใช้และการเก็บรักษาที่เหมาะสม

5. ช่องทางสำหรับให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภค เช่น สถานที่ผลิต เบอร์โทรศัพท์

สำหรับผู้ที่ต้องการคุณค่าของโปรไบโอติกจากอาหารหมักดอง ควรเลือกอาหารหมักดองจากแหล่งที่สะอาด เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อก่อโรค หรืออาจจะทำการหมักดองเองอย่างถูกสุขลักษณะ ห้ามใช้หม้ออลูมิเนียม หรือภาชนะพลาสติกในการดอง เพราะกระบวนการดองผักจะทำให้เกิดกรดจากจุลินทรีย์ ซึ่งกรดสามารถกัดกร่อนภาชนะได้ แนะนำให้ใช้ขวดโหลแก้ว ภาชนะดินเผา หม้อเคลือบ ในการดองจะปลอดภัยกว่า โดยการบริโภคผักดองให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้นไม่ต้องนำมาทำให้สุกก่อน เพราะจะทำให้เชื้อโปรไบโอติกตายหมด อาจบริโภคในรูปแบบการกินผักดองเป็นผักจิ้ม น้ำพริก และไม่ควรล้างผักดองก่อนกิน เพราะจะทำให้แบคทีเรียโปรไบโอติกลดน้อยลง การบริโภคเช่นนี้จะทำให้ร่างกายได้รับแบคทีเรียที่มีประโยชน์ไปเต็มที่ และควรรับประทานอาหารหมักดองในปริมาณที่พอเหมาะ เพราะถ้ารับประทานมากเกินไปจะทำให้ท้องอืดหรือท้องเสียได้ เลือกรับประทานตอนที่เปรี้ยวกำลังดี ไม่รับประทานอาหารหมักดองที่ทิ้งไว้นานเกินไป ส่วนผู้ที่ไม่ควรบริโภคอาหารหมักดอง ได้แก่ ผู้ที่มีอาการปวดหรืออักเสบบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ผู้ป่วยที่ได้รับยาเคมีบำบัด และผู้ที่เป็นแผลพุพอง

unสรุป

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มได้มีการคิดค้น วิจัย และศึกษา รวมถึงได้มีการผลิตผลิตภัณฑ์สุขภาพเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องใช้ต้นทุนสูง ดังนั้นการที่จะประสบความสำเร็จในการจัดจำหน่าย นอกจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ดีแล้วยังต้องมีกลยุทธ์ทางการตลาดเข้าร่วมด้วย รวมทั้งการสร้างเชื่อมั่นต่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภค อีกทั้งในระหว่างการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายอย่างที่มีผลต่อการมีชีวิตรอดของจุลินทรีย์อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาวิจัยต้องค้นคว้าต่อไปถึงการเพิ่มการอยู่รอดของจุลินทรีย์โปรไบโอติกในระหว่างการเก็บรักษา อาจต้องมีการใช้เทคโนโลยีด้านการเคลือบเซลล์ เช่น ไมโครเอนแคปซูเลชันเพื่อช่วยเพิ่มการอยู่รอดของจุลินทรีย์ในผลิตภัณฑ์ การใช้เทคนิคพันธุวิศวกรรมเพื่อปรับปรุงสายพันธุ์จุลินทรีย์ รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อประโยชน์ต่อสุขภาพผู้บริโภคสูงสุด

คำสำคัญ : โปรไบโอติก ผลิตภัณฑ์อาหารโปรไบโอติก แบคทีเรียกรดแลคติก

Keywords : probiotic, probiotic product, lactic acid bacteria

เอกสารอ้างอิง

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติกในอาหาร ประกาศ ณ วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2554. คัดจากราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 346 (พ.ศ. 2554)ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 128 ตอนพิเศษ 86ง วันที่ 3 สิงหาคม 2554.

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการใช้จุลินทรีย์โปรไบโอติกในอาหาร (ฉบับที่ 2) ประกาศ ณ วันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2555. คัดจากราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 346 (พ.ศ. 2555)ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 189ง วันที่18 ธันวาคม 2555.

Fuller R. 1989. Probiotics in man and animals. Journal of Applied Bacteriology. 66: 365-378.

Prado FC, Parada JL, Pandey A and Soccol CR. 2008. Trends in non-dairy probiotic beverage. Food Research International. 41:111-125.

Shah NP. 2001. Functional foods from probiotics and prebiotics. Food Technology, 55: 46–53.

